

Fiskivinnutjóðin Føroyar:

Tjúgu mill. kilo sum havhestaføði

— Hava vit ráð til tað!

Ringur ella góður fiskur. Góðska — ring vánalig. Hetta eru orðini, sum í hesum døgum eru frammi í orðaskiftinum um Føroyar sum fiskivinnutjóð.

Tíðindablaðið Sosialurin hevði í seinastu viku fleiri greinar um hesar spurningar. Vit umrøddu m.a. Fiskivinnutjóð, sum Fiskivinnuráðið tók stig til.

Í dag hava vit tosað við ein av teimum, sum fleiri ferðir seinastu 20 árin hevur vist á, hvat eigur at verða gjørt fyri at bota um umstøðurnar hjá okkara høvuðsvinnu — fiskivinnuni.

Eitt av teimum málum, sum John Smith arbeiðir við, er umbyggingin av fiskiskipinum »Fleyr«

Tað gongur væl við umbyggingini av M/s Fleyr.

P/f Ásdal, ið eigur Fleyr, tók á sumri í fjór stig til eina umbygging av skipinum, ásannandi at »typan« ela »designið«, ikki lúkaði tey krøv ein eigur at seta, tá tað kemur til rationella handfaring av fiskireiðskapinum og serliga ikki lúkaði tey krøv, ið sett eru í føroyskari lóggávu um lóggilding av fiskiskipum, tá ið tað snýr seg um lógliga hagreiðing av fonginum.

Fleiri uppskot vóru gjørd og nevndin avgjörð at velja uppskotið frá John Smith.

Arbeiðið bleiv útboðið her í Føroyum og varð sáttmáli gjørdur við Poul Eli Bærentsen og felagar á Tvøroyri.

Søkt varð um figging, samb. vanliga figgingarmynstrinum fyri tilk arbeiði her á landi.

Føroya landstýri játtaði 70% veðhald og 20% stuðulslán, treytað av at ávisir spurningar vóru fingnir í rættlag, herundir at eginpeningurin varð váttaður tøkur — somuleiðis varð fingin tilsegn

um 1. prioritetslánveiting frá Realinum í tann mun heimildir stovnsins loyva, tá tað snýr seg um umbygging av skipum.

Sáttmáli við Poul Eli Bærentsen varð staðfestur fyrst í september mánaði í ár og tann 12. sept. byrjaði umbyggingin av álvára.

Vit hava spurt John Smith um hvat ið hann setti sær sum endamál viðv. umbyggingarætlanini av Fleyr. Hann sigur soleiðis frá:

»Skipið Fleyr, so sum upprunaliga bygt, var eftir minni og eftir nevndarinnar áskoðan, ikki serliga vælegnað, fyri ikki at siga ónýttligt til feskiskaveiðu, fyri ikki at tala um hagreiðing.

Ein setti sær tí sum mál — í tann mun hetta nú einaferð varð gjørligt — at tekna soleiðis at føroysk lóggáva, so sum orðað í reglugerð nr. 47 deild 1 og 4 ið ásetur reglur um innrætting av fiskiskipum og somuleiðis reglugerð nr. 13 ið viðvíkur hagreiðing av fiski — kundu verða fylgdar á ein tilkan hátt at lóggilding fyri skipið

alt, sum liðugt umbygt kann fáast frá lóggildingarmyndugleikunum.

Setur ein sær ein tilkan málsetning, er eftir okkara meti — ávisar treytir ið megu lúkast.

Her er fyrst og fremst ein »grundsetningur« og tað er at tað at fiska og hagreiðing av fiski eru tvær atskildar funktiónir.

Í hesum fœrinum var tí neyðugt við tveimum dekkum har fiskireiðskapurin verður handfarin á ovára dekkinum og at manningin arbeiðir í einum vardum umhvøvi, t.v.s. á millumdekkinum, og eisini soleiðis at fongurin, soleiðis sum tilskilað er í reglugerð nr. 13, er vardur imóti negativum árinum ið stendst av sól og vindi og at ein innrættað soleiðis at fiskurin skjótt og brátt verður blóðgaður — blóðið út í rennandi sjógví — og síðani sløgdur á est rationella máta við tí fyri eyga at fiskurin uttan drál verður keldur niður imóti 0° Celsius. Í hesum fœrinum við at fáa fiskin í isaðan í kassar sum skjóttast.

Vit halda at arbeiðsgongdin, rættar umstøður, rættir »arbeiðsstillingar«, rætt arbeiðshædd er av altavgerandi týðningi — ein so vítt møgulegt ómóðig manning við betri kunna gera eitt tilk arbeiði til lítar í mun til ein við afturpartinum hægst »manning« og harav stóðugt trygt, so sum stóðan er á einum stórum parti av flotanum hvar menn í ávisum fœrum illa orka at sleipa seg í koyggjana.

Umframt omanfyri-nevnda er ætlanin at troyta nýggjar leiðir. Ásannandi at vit árliga tveita umleið 15–20 mill. kg. av protein/vitamin og mineralrikum innvøllum í

aftur havið, sum havhestaføður, og hetta saman við einum ókendum tonsatali av »yvirborðafturfiski« og saman við vitanini um at vit árliga flyta inn umleið 5 mill. kg. av kraftfóðri og at føroyskir landbúnaðarmenn fyri hetta gjalda góðar 15 mill. kr., so skal heilautamatisk, (mannleys) ensileringsútgørd setast umborð og er henda útgørd eisini ætlað til í fyrsta umfari at kunna nýtast á ein tilkan hátt, at livrarar frá tí manuelli hagreiðingarlíni skulu gerast til lýsi á høgum góðskingargráði. Hetta er í stuttum málsetningurin.

Tað skal bert skoytast uppí at hetta er lættari sagt enn gjørt, tá tað, sum í hesum fœrinum snýr seg um eina »bundna uppgávu«, av tí at tað í hesum fœrinum snýr seg um eitt longu bygt skip.

Um áhugi er fyri tí og um spaltpláss er í blaði tykkara, so vil eg fegin í hesum sambandi biðja um innivist fyri nøkrum hugleiðingum, ið eg meti kunna verða av áhuga í hesum góðskutrupulleika- og kvotaniðurskeringstíðum.

Føroyingar hava bygt »prototypur« nú í eina fjórðingsløg og tað er eyðsæð at tað sostatt er ein sonn orgrýnna av erfaringstílfari í sjálvum Føroyum, tá tað snýr seg um spurningin hvussu ein eigur at byggja nútímans fiskiskip og so við og við hevur eitt »ávis mynstur« viðv. ávisum grundleggjandi konstruktionsprincippum tikið seg upp.

Føroyingar hava ivaleyst í mun til aðrar tjóðir verið kroytir til at laga seg eftir teimum

skjótt skiftandi broytingunum ið hava verið okkum fyri vegna skakandi skerjingar í rættindum okkara á fjarleiðum, har vit traditionelt hava rikið fiskiskap.

Tað er tí eitt ómetaliga stórt »know-how« virði tilstaðar í okkara lítla landi á hesum økinum. Tað er bert spell at føroyskir skipateknarar og byggjarar, mæ vitandi ongantið hava funnið saman og hava lagt hesa know-how vitan, ið eg má so siga, í fastar rammur og hava brúkt hesa vitan kommercielt istaðin fyri í hvør sinum lagi at hava latið útlendingum hesa vitan, mæ vitandi, eisini ókeypis og tianverri í ein alt ov stóran mun fingið aftur meira og minnið ein kann siga tekniskar »bastard-loysnir«. Hetta at vit ikki hava funnið saman og stóðugt ikki eru komnir útum prototypustatii, ger at smartir, væltalandi útlendingar stóðugt hava fingið tann eina sáttmálan fyri og annan eftir og framvegis fáa teir, men hetta hevur ivaleyst eisini sína orsök í tí veruleika at vit í orðsins rætt týðningi ikki hava ein skipasmíðju-íðnað sum so, tí at »prototypugerð« er nú einaferð ikki íðnaður.

Tað skal vera mín vón at føroyski skipadesignarar og skipabyggjarar nú taka seg saman í ein felagsskap soleiðis at vit í hesum trongsstíðum leggja í fasta legu tey grundleggjandi princippini fyri skipskonstruktiónum, ið lúka føroyskari lóggávu um lóggilding av fiskiskipum. Eitt orðatak, ið tíðunt verður havt á munni her á landi er:

»Tað er eingin orsök til at fara yvirum ána eftir

vatni«.

— Tað er púrt burturvíð og beinleiðis landa- og fólkaheilsuskaðligt at vit nú eru farnir at byggja eftir dyrtkeyptum fronskum tekninum, ið vit eru vitandi um, fóra til avgjörðar kreppuloytnir. Tað er óhoyrt og heilt í stríð við føroyska lóggávu um lóggilding. Og tá ið ein nú nevnr lóggilding, so vil eg til endans siga at føroysk lóggáva, nevniliga so sum hon er orðað í reglugerð 47 deild 1 og 4, saman við reglugerð nr. 13 er greið og konsekvent, hon kann bert tolkast uppá ein máta.

Tað er bært út syrgiligt, at tilvildarligt, kritikleysi floymurin av útlendskum sokallaðum fiskiførum í ein so stóran mun hevur færl við sær at lóggilding-reglugerðin als ikki kann nýtast, uttan soleiðis at størsti parturin av flotanum annaðhvørt verður søktur ella lagdur, ella ein er kroystur til at umbyggja har hetta í heila takið letur seg gera og færir til nakra loysn.

Ein heilt avgerandi stóru partur av okkara góðskuproblematikki liggur heilt einfalt goymdur í hesum veruleika. Í fjór vár segði Birgir Danielsen, fiskasælutjóri at góðskutrupulleikarnir kostaðu eitt trý-cifrað tal í mill. kr. uppá ársbasis. Eitt trý-cifrað krónutal í milliónum kann nú einaferð ikki verða minni enn 100 mill. kr., ella tá —ein upphædd, ið svaraði til heiltvina av stuðningsupphæddunum til fiskivinnuna í 1982 og hetta er talan um minni-mun — so kann ein bert fyrigykla sær, hvat samlaða tapið veruliga er í mill. kr. um árið.

